

Taganklichev Serdar, SamDTU talabasi

*Ilmiy rahbar: Haydarova Xaticha Ramizovna, SamDTU Pediatriya kafedrasi
assistenti*

***Annotatsiya:** Bolalarda bronxial astma (BA) bugungi kunda nafaqat dunyoda, balki O'zbekistonda ham dolzarb sog'liqni saqlash muammolaridan biri bo'lib qolmoqda. BA bolalar orasida eng ko'p uchraydigan surunkali kasallik bo'lib, nafas yo'llarining yallig'lanishi va obstruktiv o'zgarishlari bilan tavsiflanadi. Ayniqsa, birinchi besh yil ichidagi bolalarda BA diagnostikasi ko'pincha qiyinchilik tug'diradi. GINA (Global Initiative for Asthma) mutaxassisleri BA diagnostikasining qiyinligini bolalarda shovqinli nafas olish epizodlarining keng tarqalganligi va o'pka faoliyatini tekshirish imkoniyatining cheklanganligi bilan bog'lashadi. Davolash va oldini olish usullari bolalarning yoshiga mos ravishda farqlanadi. Shuning uchun ushbu patologiyani aniqlashning yangi usullarini va optimal davolash rejasini ishlab chiqishga e'tiborqaratilmoqda.*

***Kalit so'zlar:** bronxial astma, pediatriya, obstruktiv bronxit, GINA, diagnostika, terapiya.*

Kirish:

Bolalarda bronxial astma eng ko'p uchraydigan surunkali kasalliklardan biri hisoblanib, umumiy sog'liqni saqlash tizimida muhim o'rin tutadi. Bolalar populyatsiyasining 5-10% i BA bilan kasallanish xavfiga ega, va bemorlarning ikki uchdan biri hayotining dastlabki uch yilida kasallik alomatlarini boshdan kechiradi. 50-80% bolalarda bronxial astmaning dastlabki belgilarini 5 yoshgacha kuzatish mumkin. Shu bilan birga, aksariyat holatlarda kasallik aniqlanguncha vaqt o'tib ketadi. BANing kechikib aniqlanishining asosiy sababi bolalar yoshidagi nafas olishdagi xirillash va shovqinli nafas olish holatlarining keng

tarqalganligidir.

Pediatriya amaliyotida obstruktiv bronxit va BAni ajratib aniqlash eng katta qiyinchiliklardan biri hisoblanadi. 30-85% bolalarda astma epizodlari respirator infeksiyalar bilan bog‘liq bo‘lib, ular BAning kuchayishi uchun asosiy qo‘zg‘atuvchi omil hisoblanadi. Bundan tashqari, fenotipik jihatdan bronxial astma xurujidan farqlanmaydigan obstruktiv bronxit ham bolalarda BA rivojlanishi xavfini oshiruvchi omillardan biridir.

BA diagnostikasining ahamiyati:

Allergik kasalliklar kabi BAni tashxislashda anamnez yig‘ish juda muhimdir. Alomatlarning davomiyligini, ular boshlanishining mavsumiyligi, yashash joyini o‘zgartirish bilan bog‘liqligini, uy hayvonlari bilan muloqotni yoki uyda mog‘or qo‘zg‘atuvchi sharoitlarning bor-yo‘qligini aniqlash lozim. Shu bilan birga, qo‘zg‘atuvchi omillar sifatida allergenlar, sigaret tutuni, sovuq havo, kimyoviy moddalarning bug‘lari va kuchli hidlar ham hisobga olinishi kerak.

BAni tashxislash mezonlari:

GINA tavsiyalariga muvofiq, BAni tashxislashda bolalarda quyidagi mezonlar hisobga olinadi: oydan ko‘proq muddatda takrorlanuvchi xirillagan nafas olish, jismoniy faollikdan so‘ng paydo bo‘ladigan yo‘tal yoki xirillash, virusli infeksiyalardan tashqari paytda kechadigan tungi yo‘tal, shuningdek, yil davomida alomatlarning mavsumiy o‘zgarishsiz kuzatilishi. BA rivojlanishi ehtimoli yuqori bo‘lgan bolalarda dastlabki yil davomida teri allergik belgilarining mavjudligi, 1 yoshdan keyin birinchi marta bronxial obstruksiya epizodining paydo bo‘lishi, yuqori darajadagi maxsus IgE yoki teri allergik sinamalarining ijobiy natijalari, periferik qonda eozinofiliya kuzatilishi, onasida yoki boshqa yaqin qarindoshlarida atopi mavjudligi kuzatiladi. BAni tashxislashda nafas yo‘llarining funksional tekshiruvi (spirografiya) va bronxial obstruksiya darajasini aniqlash, allergiya testlari va boshqa tashqi omillarni istisno qiluvchi tekshiruvlar (masalan, ko‘krak qafasi rentgenografiyasi) tavsiya etiladi.

Davolash usullari:

Bronxial astmani davolashning maqsadi - kasallikning barqaror remissiyasiga erishish va bemorning hayot sifatini yaxshilashdir. Hozirgi davolash usullari kasallikni boshqarish darajasiga asoslanib, allergenlar bilan kontakti kamaytirish, xurujlar davosini o'tkazish va bazaviy yallig'lanishga qarshi terapiyani o'z ichiga oladi.

BAni davolash uchun ishlatiladigan preparatlar bolalar va kattalar uchun bir xil bo'lsa-da, ularning bolalardagi qo'llanilishi ba'zi cheklovlar bilan bog'liq. Davolashda asosiy dorilar qatoriga glyukokortikosteroidlar (ingalyatsion va tizimli), leyukotrien retseptorlari antagonistlari, uzoq muddatli β_2 -agonistlar, kramonlar va teofillin kiradi. Bazaviy terapiya kasallik darajasiga, bemorning yoshiga va qo'shimcha kasalliklarning mavjudligiga ko'ra belgilanadi.

Xulosa:

Bolalarda BA epidemiologik va klinik xususiyatlarga ega bo'lib, uning diagnostikasi xirillagan nafas olish epizodlarining yuqori ko'rsatkichlari bilan bog'liq murakkab jarayondir. Tashxis qo'yishda shifokorlarning hushyorligi va kasallikni aniqlashning aniq mezonlari juda muhimdir. BA davosida asosiy yutuqlar bazaviy terapiya qo'llanilishi bilan bog'liq bo'lib, bu yondashuv bronxlarning surunkali yallig'lanish jarayonlarini samarali boshqarish imkonini beradi va kasallikning rivojlanish xavfini sezilarli darajada kamaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Global Initiative for Asthma (GINA). Astma boshqaruvi va profilaktikasi bo'yicha global strategiya. 2023. <https://ginasthma.org/>
2. Milliy Yurak, O'pka va Qon Instituti. Bronxial astma tashxisi va boshqaruvi bo'yicha ko'rsatmalar. 2007.
3. "Astma va allergik kasalliklar" / O'. V. Kamolov, Sh. A. Ubaydullayev, Toshkent tibbiyot akademiyasi nashriyoti, 2018.
4. Tibbiyot ensiklopediyasi / B. R. Shamsiyev, Toshkent: O'zbekiston tibbiyot nashriyoti, 2017.
5. Петров, В.И. "Педиатрия: руководство для врачей", Москва: МЕДпресс, 2019.

6. Васильев, Ю.В. "Аллергические заболевания у детей", Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2020.
7. Пападопулос Н.Г., и др. "Роль респираторных инфекций в развитии бронхиальной астмы". Журнал Европейской респираторной медицины, 2018.
8. Бронхиальная астма у детей / Под ред. В. К. Таточенко, Москва: Логосфера, 2021.
9. Bousquet J., et al. Allergic rhinitis and its impact on asthma (ARIA): an update on treatment. Journal of Allergy and Clinical Immunology. 2020.
10. Reddel H.K., et al. The Global Strategy for Asthma Management and Prevention. 2020.
11. Здоровоохранение Республики Узбекистан. Республиканский центр профилактики и лечения астмы, рекомендации по диагностике и лечению. Ташкент, 2019.
12. Haydarova H.R. THE IMPORTANCE OF PROBIOTICS IN CHILDREN'S IMMUNITY. International Journal of Medical Sciences And Clinical Research. VOLUME 04 ISSUE 01. January 27, 2024, PAGES: 42-46.
13. Xaydarova, X., & Abdurahmonova, R. IMMUNITETNI SHAKLLANTIRISHDA PROBIYOTIKLARNING ROLI. Евразийский журнал медицинских и естественных наук, 2023, 3(2 Part 2), 75–79.